

Õigus ja Kohus

Õigusteadusline ajakiri

„Päewalehe“, „Aja“
ja „Koidu“ hinnata
eralisla ♡ ♡ ♡ ♡

Ilmub 1 kord kuus

Tegew toimetaja ♡
cand. jur. J. Wilms

Nr. 7

Juuli

1913

Aegumisest.

Aegumine on seadustus, kus ajakaugusel asja omandamise või õiguse kaotamise juures teataw tähtsus on. Nagu sellest piirendusest (definitšionist) juba näha, on aegumisel kahepidine tähtsus: asja omandamisel ja õiguse kaotamisel, nii et õieti kaks lahkuminewat aegumiseviisi olemas on: jaataw ja eitaw, jaataw, mis seni maani puudulikku ehk kõikawat omanduse-õigust kindlustab, ja eitaw, mis kindla nõudmise-õiguse kaotši ajab.

Jaatawat aegumist võib kätte-aegumiseks nimetada, eitawat — ära-aegumiseks, kuna sõna aegumine seda kahepidist mõistet üleüldiselt tähendaks. Peab weel juurde lisama, et Cesti keeles ära-aegumise mõistet ka sõnaga iganemine ehk äraiganemine on tähendatud. Et aegumises just aeg tähtsast osa etendab ja see just sõnast endast välja paistab, kuna aegumismõistel õieti neutral tähendus on ja seega sõna aegumine selle mõiste kahepidiseks tähenduseks kohane on ja eessõnade kätte ning ära juurde lisamisel nende kahe mõiste eralditähendust väga hästi ära võib näidata, sõna „iganema“ waral aga üksi eitawat aegumist ära võib tähendada ja sõna kätteiganema näituseks koguni weidralt kõlaks ning siiski eitawa tähendusega tundub, siis näib rahwasuust wõetud sõna aegumine selleks kõige sündsam olewat.

I. Kätte-aegumine.

Omanduse-õigus, mis senimaani mingis tükis puudulik on olnud, võib kätte-aegumise teel täielikuks, puudusetaks saada. Kuid selleks peavad ka muud eeltingimised olemas olema. Balti era-õiguse põhjal võib omakspeetud asja aegumise teel omandada, 1) kui see asi üleüldse omakspeetaw tohib olla, 2) kui seaduslik alus asja omakspidamiseks olemas on, 3) kui omakspidaja selle asjaolu kohta heas usus on, 4) kui omakspidamine katkestamata on püsinud, 5) kui seatud aeg möödab on ja 6) kui asja omanikul juridikaline võimalus oli oma õigust omakspidaja vastu enne mööda-aegumist maksmapanna.

1. Mis sugune asi võib kätte aeguda?

Kätte aeguda võib iga asi, mis seaduse teel aegumise alt välja pole arvatud; seega on dieti tarwilikum teada, mis sugused asjad mitte ei või kätte aeguda. Mis eraomanduseks ei või olla, see ei või ka kätte aeguda. Asju, mida seadus wõõrandada ei luba, ei või kätte ajutada. Kirikute, heategewate asutuste, Piiri- ja Eesti-maal ka linnaseisuste asjad on kätte-aegumise alt wabad, kui selleks kompetent wõimud neid enne seaduslikult pole wõõrandanud. Warastatud, riisitud või wägivalda teel omandatud asi ei või wargale, riisujale, wägivaldajale ega kellelegi muule kätte aeguda, kui see ühe nende läest asja peaks omandama. See kitsendus ei kao enne kui asi tema omaniku omakspidamise alla tagasi on läinud. Kui naabrite wahel sihi üle waielus on, siis ei või omanduse-õigust waieldawa kikumata waranduse — immobili — peale üksi aegumiseõiguse omakspidamisega lõendada.

Kuid kroonu asjad ei ole aegumise alt wabad. Kui aga asja wõõrandamine paljalt ülemuse või era-õiguse määramisel keelatud on, siis takistab see keeld asja

kätte-aegumist üksi siis, kui ta liikumata waranduse kohta käib ja awalikkudesse kohturaamatutesse sisse on kantud.

Siiamaale rääkijime meie asjast kui iseendast arusaadawast mõistest. Mida tuleb aga seaduse piirenduse järgi asja nimetuse all mõista?

Balti eraõiguse järgi on asjad kehalikud ja kehata, selle järele, kas nad wälimiste meelte abil tuntawad on wõi mitte. Kehalikud asjad on liikuvad ja liikumatad. Kehata asjad, üksi mõistuse teel tuntawad asjad, on mitmesugused õigused, iifku-, asja- ja nõudmise-õigused, nii palju kui neil õigustel waranduslist wäärtust on. Sealjuures arwatakse aga asja-õigusi, selle järgi, mis sugusesse asjadesse nad puutuvad, kas liikuma wõi liikumata waranduse hulka. — Asjade jaotusest kehalisteks ja kehata asjaks on tähele panna seda, et õigused ka asjadeks arwatakse ja nimelt kehata asjadeks.

Teiselt poolt, omakspeetawaks wõiwad niihästi asjad kitsamas mõttes, s. o. kehalikud asjad kui ka kehata asjad ehk õigused olla (624 B. e-õ.). Kuid omaks pidamise alla käiwad üksi niisugused õigused, mida katkestamata wõi mitmekordselt wõib tarwitada. Omandada wõib aga kõike, mis just seaduse poolt awalikust ringkäigust wälja pole arwatud (709 B. e-õ.), seega ka kõiksugu õigusi. Aegumise teel omanduseks langeda — kätte aeguda wõib iga asi, seega ka iga õigus, mis seaduse poolt aegumise alt just wabaks pole arwatud. Nii ei leidu siis Balti era-õiguses põhjusmõtteliku teeldu õiguste omandamise wastu kätte-aegumise teel.

Kuid tegelikult ei seisja lugu mitte just nii. Seaduses on määrusi, mis finnitawad, et vähemalt liikumata asju puutuwaid õigusi aegumise teel ei wõi omandada, kätte ajutada. Näituseks ei wõi kätte aeguda serwitut (B. e-õ. 1261), kuna ta aga ära aegudes kaduma wõib minna (B. e-õ. 1284—1292); niisama maakoormatus (B. e-õ. 1309), kuna ta ka, hüpotegiraamatutesse kantult, ise ära ei aegu, waid üksi järjekordsed koormatused ära aeguvad; niisamuti ei wõi pandi-õigus kätte aeguda (B. e-õ. 1383), aga wõib ära aeguda (B. e-õ. 1422);

ka wäljaostu=õigus wõib ära aeguda (B. e=õ. 1641) ja ei wõi, iseenesest mõista, kätte aeguda.

2. Omakspidamise juridikaline alus.

Et omakspeetawat asja aegumise teel omandada, selleks peab omakspidamine niisugusel juridikalisel alusel põhjenema, mis iseendast ju omandamist oleks wõinud luua, kuid teatud korral, iseäraliste takistuste pärast ei olnud tal seda tagajärge. Niisuguseks aluseks arwatakse: 1) kõiki tegewusi ja muudatusi, mis eialgist omandamise=wiisi kujutawad, nimelt omakswõtmine ja liitumine (occupatio ja accessio), 2) kõiki juridikalisi lepinguid, nende seas niihästi ühepoolseid tahteawaldusi, omandust edasi anda, kui ka sellekohaseid kontraktiisid, nimelt: testamenta, pärandamise=, kingi=, wahetamise= ja laenulepinguid, 3) pärimist, mille põhjal pärija kätte aegumise teel isegi päranduse hulka sattunud wõõraid asju wõib omandada, 4) seadusejõusse astunud kohtuotsusi, mis omakspidajale omandamise=õiguse mõistjid. Panditud, laenule, hoiule ja pruugile antud asju ei wõi nende saaja ega selle pärijad aegumise teel omandada, sest nende omakspidamine ei sünni mitte nende oma nimel, waid teiste asemel.

Kui omakspidamise aluseks juridikaline leping on, siis peab see leping iseendast maksujõuline olema, peab seega selleks nõutawat wormi täitma. Paljas arwamine, et omakspidamisel juridikaline alus ei puudu, ei wõi aga aluse aset täita, wälja arwatud aga see ford, kui seks arwamiseks iseäraline põhjus on. Niisugust iseäralist põhjust leiame näituseks muistse omakspidamise juures, mil puhul alati arwamine on, et ta seaduslikult on alganud (B. e=õ. 700 ja 706). Muistse omakspidamise juures täidab seega arwamine, et omakspidamisel juridikaline alus ei puudu, selle aluse aset, niikaua kui wastane pool tõendada ei suuda, et praegune omakspidamine kunagi wastu seadust oleks alganud. — Kätteajutamiseks ei nõuta, et omakspidamise

alus ühtepuhetu teada oleks olnud, kuid mis kunagi puududa ei tohi, see on tahtmine asja omaks pidada.

3. Omakspidaja hea usk.

Asja kätteajutamisel on eelarvamiseks omakspidaja hea usk asja kohta, s. o. mitteteadmine, et mõnesugused takistused omandamist keelavad. Kuid mitteteadmine peab üksi asjaolusid puudutama, mitte õiguseolusid; õiguseolude mitteteadmisel ei ole hea usu jõudu. See on ka arusaadav: õiguseoludes põhjenuv takistus asja omandada — see on teiste sõnadega öeldud: õiguslike aluse puudumine asja omandamiseks, seega ühe nõude puudumine, mis kätteagumiseks tarvilik on. Kui takistuse puhul omakspidaja asja omakspidamise seaduslikkuse juures paljalt kahtlema lööb, siis ei või teda enam heausuliselt omakspidajaks arvata. Kätteajutamiseks on tarvis, et omakspidaja kõige pidamiseaja vältusel heas usus oleks, nii et omakspidamisel ilmsiks tulnud paha usk aegumise murrab. Kuid Gestimaal on maa- ja linnaõiguse järgi siiski üksi omakspidamise algul hea usk nõutav ja pärast ilmunud paha usk aegumist ei murra. Paha usk asja ühe jao kohta ei takista kõiki teisi jagusid kätte aegumast.

4. Kattestamata omakspidamine.

Et asja aegumise teel omandada, seks on vaja kogu aegumise kestvusel asja rahulikult ja ilma kattestamata kui omanik enesel pidada.

Aegumiseks nõutav omakspidamine murdub: 1) kui omakspidaja asja maha jätab ehk sunnitud on maha jätma ehk muul viisil omakspidamise kaotab, 2) kui see, kelle kahjuks asi ära aegub, milgi kombel aegumise kestvusel enda omanikuõigust tarvitab, kuid mitte salamahti, vaid kätteajutaja teades tarvitab, või kui kätte-

ajutaja tudagi wiisi ise omaniku-õiguse maksuaks tunnistab, 3) kui kätteajutaja hea usu kaotab, olgu see omaniku poolt talle tehtud kohtuliku kutse teel wõi sellekohases kohtus awaldatud protesti teel. Rahel wiimasel puhul murdub aegumine üksi nende vastu, kes oma koelikku wõi arwatawat õigust üles näitajad, kõrwaliste isikute vastu aga aegumine ei murdu.

Kui aegumise kestwusel asi mitme isiku käes on olnud, kuid ilma omakspidamist katkestamata omaniku poolt, siis loetakse eelmise omakspidaja aeg järgnewa omakspidaja ajale juurde ja kõigi omakspidajate aeg arwatakse ühte. Sel põhjal kestab alganud aegumine ka omakspidaja pärijate heaks, niisama ka nende heaks, kes omakspidajalt asia lubatud teel omale on saanud wõi kes omakspeetawa asia tagasi on saanud, mille nad seaduslikul teel edasi olid andnud. Kui kätte-aegumine pärijate kasuks läheb, siis arwatakse aja hulka ka päranduse awamise ja wastuwõtmise waheaeg.

Kätte-aegumise algpäewaks arwatakse esimest omakspidamise-päewa ja kätte-aegumise wiimase päewa algul loetakse kätte-aegumist lõppenuks, kusjuures puuduwaid tundiõid ja minutid arwesse ei wõeta.

5. Aegumise kestwus.

Kui kõik eelpool-õeldud tingimised täidetud, siis arwatakse liikuwaid asju kätte-aegunuks: Viimi- ja Cestimaal kui ka Wilteni maakonnas Kuramaal täht-aasta jooksul, mujal Kuramaal kolme aasta jooksul.

Kes eelpool-õeldud tingimistel liikumata warandust, mis kohturaamatutesse mitte tema nimele sisse pole kantud, omaks peab, Kuramaal, peale Wilteni, kuus aastat, Viimi- ja Cestimaal ning Wiltenis kümme aastat, seda arwatakse asia aegumise teel omandanuks ja sel on mitte üksi õigus, waid ka kohus nõuda, et asi kohturaamatutes tema nimele kirjutataks.

Seega on siis liikumata waranduste kätte-aegumiseks

10-aastane ajapikkus nõutaw, liikuwate asjade kätte-aegumiseks aga tähtaasta.

Täht-aasta iseendast on jälle nimetus, mis ligemat seletust nõuab. Täht-aastaks arwatakse Tallinnas, Haapsalus ja Rakweres 366 päewa pikkust aega ja kui lisa-päewaga aasta on, siis — 367 päewa pikkust. Mujal Baltimaal aga arwatakse täht-aastaks aasta kuus nädalat ja kolm päewa.

Kui keegi kätte-aegumise teel mõnda asja omandab, siis võib kätteajutaja oma nõudmist wiimase aegumise-päewa algust peale awaldada.

6. Omaniku juridikaline wõimalus oma omanduse õigust enne kätte-aegumist maks-
ma panna.

On asja omanikul, kelle tahjuks aegumine sünnib, juridikalisi tahtusi tema omanduse-õiguse maksmapanemiseks olemas, siis jääb aegumine nende tahtuste püsimise ajaks seisma, peatab.

Need isikud, kelle kasuks aegumine seisma jääb, on: 1) isa wõimu all olijad lapsed — aegumine seisab nende eraldiwaranduse kohta nende wanemate wastu, 2) naine abielu kestwusel — aegumine seisab tema kaasawara kohta mehe wastu abielu wältusel, 3) alaealised ja hullumeelised, niikaua kui nad eestkostmise ja hoolekande all on, 4) sõjawäelased — aegumine seisab kõik aeg, niikaua kui nad sõjakäigul wiibivad, 5) eemalwiibijad — eemalwiibimise ajal.

Eemalwiibijate heaks jääb aegumine siis seisma, kui nad wäljaspool selle kubermangu piirid on, kus nende alatine elukoht asub, ja neil, kes Riia ja Tallinna linna-õiguste alla käiwad, siis, kui nad wäljaspool neid õiguse-piirkondi on ja kui nende äraolek teenistuse-asjust on tulnud, olgu see riiklise või kogukondlise teenistuse asjust, või üleüldse, kui nende eemalwiibimine mitte wabatahtliis laadi ei ole. Wabatahtline eemalwiibimine

peatab aegumist üksi siis, kui eemalwiibija oma asjade jaoks usaldusemeest ei jätnud mitte palja jämeda hooletuse pärast, wõi kui jäetud usaldusemees ilma tema nõuta ja loata ära läks. Sel puhul hakkab aegumine eemalwiibija wastu alles tema tagasituleku-päewast maksma.

Kui teegi neist iifitust, selle heaks aegumine seisma on jäänud, aegumise seisaku ajal wõi ka pärastpoole ära sureb, kuid enne aegumise lõppu, siis arwatakse aegumise seisaku ka tema pärijate kasuks, wälja arwatud see lord, kui need pärijad, ise eestkostjad ja hooletandjad olles, aegumist oma hooletuse heaks ei märganud seisma panna.

Sõja ajal jääb aegumine kõikide heaks seisma, niikaua kui waenlane kubermangu piirides wiibib, ja Riia ja Tallinna linna-õiguste all olijate heaks, niikaua kui waenlane nende õiguse-piirkonnas wiibib. Kuid kubermangu wõi linna sõjaseaduse alla panemine ei pane iseendast weel aegumist seisma.

On tarwis weel tähendada, mille poolest aegumise katkemine ja seisak üksteisest lahtu lähewad. Katkemise korral murdub senine aegumine, saab otsa ja peab uueste otsast peale hakkama. Seisaku puhul ei murdu aegumine, waid jääb lihtsalt seisma; senine aegumine on küll maksew, kuid seisaku-aeg arwatakse aegumise alt wälja, ja kui seisak lõppenud, siis arwatakse edaspidine, weel järelejäanud aegumine endisele juurde.

7. Kätte-aegumise tõendamine.

Kui teegi omanduseksaamiist kätte-aegumisega põhjendab, siis peab ta kõige pealt tõendama, et ta omakspeetawat asja enese käes peab, ja siis, et see omakspidamine määratud aja on kestnud. Kuid kes enda omakspidamise alguse ja omakspidamise kestmise pärast aegumise lõppu selgeks jõuab teha, selle kohta arwatakse, et ta kõik wahetäeg seda katkestamata omaks on pidanud.

Waieluse puhul peab aga lätteajutaja enda omaispidamise juridikalise aluse tõeks tegema ja pärast seda arwatakse teda heausuliseks omaispidajaks, niikaua kui wastutõendusid ette pole toodud.

Seega on siis aegumise teel omandamiseks kõigi ülmalnimetatud tingimiste täitmist tarwis, kuid lätte-aegumise tõendamiseks on waja kahte: esiteks, näidata, et liikumata waranduste omaispidamine enam kui kümme aastat ja liikuwate asjade pidamine üks aasta on kestnud, ja teiseks, et asja omaispidamiseks seadusline alus olemas on. Kui need kaks tingimist tõendatud on, siis arwatakse ka kõik muud tingimised olewaks, niikaua kui sellekohaseid wastutõendusid ette ei ole toodud.

Peale selle on Eesti maa-õiguse järele lätteajutaja heaks weel see kergendus olemas; et waieluse puhul mitte lätteajutaja kohustatud pole näitama, mille põhjal ta asja omaks hakkas pidama, waid lätte-aegumise wastu waidleja on kohustatud tõendama, et omaispidaja waidelawa asja pahas usus ja ilma seaduseta alusel on saanud.

Eestimaa linna-õiguse järele ei nõuta liikawa asja lätteajutajalt omaispidamise seaduslise aluse tõekstege-
mist. Kes omaispidamiseks seaduslise aluse ette wõib näidata, see saab otsekohe asja omanikuks, ilma et lätte-aegumist pruugiks läbi oodata. Seadusliku aluse tõendamine ei tarwita just ühtelugu dokumentide läbi tõendatud olla, waid seda wõib ka muude tõenduste põhjal selgeks teha.

8. Kas wõib muistsilt aegult omaispeeta w asi lätte aeguda?

Wastus selle küsimise peale oleks ühe eralditüsimuse lahendamine, millel mõnelgi puhul fogufondlises elus oma tähendus ei puudu.

Kuid kõige pealt: mis tuleb muitsje omaispidamise

all mõista? Muistseks omakspidamiseks arvatakse seda, kui keegi omakspidamise algust ei või näidata, ei isiklike teadete põhjal ega esivanemate suusõna järgi.

Muistset omakspeetawaks wõivad nii hästi kui kõik asjad olla, mille wõõrandamine just nimelt keelatud pole, niisama ka kõikisugu õigused, mida muististelt aegult katkestamata tarwitada on wõidud.

Ülesseatud küsimuse otsustamiseks tuleb kõige pealt seda tähele panna, et muistne omakspidamine ikka omakspidamine on, seega ta ka omakspidamise järguste alla käib. Omakspidamise järgus aga on, et ta teatud tingimistel omanduseks muutub. Seega tuleb siis ülesseatud küsimise peale wastamiseks näidata, kas muistne omakspidamine neidsamu tingimisi täidab, mis omakspidamise kätte-aegumiseks nõutawad on.

Nõutawad tingimised on meil teada, ja need on: kätteajutataw asi, omakspidamise seadusline alus, omakspidaja hea usk, katkestamata omakspidamine, aja kestvus ja omaniku juridikaline wõimalus oma õigust enne kätte-aegumist maksma panna. Niisamuti tunneme meie kätte-aegumise tõendamise korda, ja see on: näidata, et omakspidamine üle kümne aasta on kestnud ja et ta juridikalisel alusel põhjeneb.

Ujapikkuse tõendamine. Muistse omakspidamise puhul tuleb tõendada, et selle algust isiklike teadete ega esivanemate suusõna põhjal ei mäletata. Sellekohaselt tõenduseks wõetakse iseäranis niisuguste isikute tunnistusi, kelle mälestus ühe inimese-a pikkusesse aega ulatab, s. o. kelle mälestus wähemalt 40 aasta pikkusest ajajärgust läbi ulatab ja kes tunnistawad, et kõige aja jooksul omakspidamine mitte üksi sellesamas seisukorras, mis praegugi, on püsinud, waid kes ühtlasi ka tunnistawad, et nad weel wanemate inimeste käest, kui nad ise on, kunagi kuulnud pole, et selle omakspidamisega lugu milalgi teijiti oleks olnud. Muistist omakspidamist wõib ka dokumentidega tõendada. Kuid dokumendid, mis näitawad, et muinasaegul teistsugune omakspidamine on

olnud, ei häwita praegust omakspidamist ühes ta järgustega.

Seaduslise aluse täiendamine. On ajapikkus tõendatud, siis on ka omakspidamise muistsus ühtlasi tõendatud. Muistne omakspidamine aga arwatakse ilka seaduslisel alusel põhjenuwaks (B. e-õ. 700 ja 706), niikaua kui sellekohast wastutõendust ette pole toodud. Seega tähendab omakspidamise muistsust tõendada ühtlasi ka selle seaduslist alust oletada.

Üleüldises korras tuleb aegumise teel omandamiseks ajapikkust ja omakspidamise seaduslist alust tõendada, muistsel omakspidamisel aga — ajapikkust, s. o. omakspidamise muistsust, ja asi peab kohtus omakspidajale mõistetama.

Kuigi praeguse aja senatipraktika selle wastu näikse otsustawat, ei wõi seesugust otsustamist ometi mitte õigeks pidada ja kui mõni uus sarnane asi senatini läheks, wõiks loota, et senat oma senise otsuse muudaks.

Muistsel omakspidamisel on praktiline tähtsus nimelt koolimaade ja walla-magasiitade asjus. Tihti on waldadele mõisate poolt kooli jaoks maad ja magasinid antud, mäletamata kunas, kuid annetuse ajal ei ole selle kohta dokumendi tehtud. Wahepeal aga on annetajate järeltulijad neid maid ja hooneid mitmesugustel põhjustel tagasi hakanud nõudma, seega põhjendades, et need wallale prefar-alusel — armu poolest — tarwitada olla antud. Ja tihtigi on maad ja majad neile kohtus wälja mõistetud.

Kuid tõepoolest pole siin enamaste mitte prefariga — armuanniga tegemist, waid eelpool-harutatud muistsel omakspidamisega, ja õigel pealehakkamisel on wõimalik neid maid ja majasid omakspidaja omanduseks teha. (Särgneb.)

Cand. jur. J. Sabas.

Alamwäeliste ja nende perekondade paiukitest.

Ennem said ainult teatud „wanad soldatid“ abiraha. Nüüd, uuemate seadluste järele on paiukite ja abirahade andmine laiemale alusele seatud; kuid need uuemad seadlused ja määrused on ainult ametlikkudes paberites awaldatud, nii et laiemad ringkonnad ja need, kellesse asi otsekohe puutub, sellest üleüldise wäga wähe teawad.

Uus seadus ei anna küll kõigile alamwäelistele abisaamise-wõimalust, kuid ta on siiski niiwõrt tähtis, et tema juures pikemalt võib peatada.

Esmalt on alamwäelised ja nende perekonnad nimetada, kelle kohta uus — 1912. aasta 25. juunil antud seadus ei käi. Siia arwatakse kõik need alamwäelised, kes tegewast wäeteenistusest enne Wene-Jaapani sõda on lahkunud, see on — enne 27. jaanuari 1904; nemad saawad ennem antud seadluste järele paiukit, sest et uus seadus wana ei häwita.

Wana seaduse järele said ainult need alamwäelised abiraha (kolm kuni kuus rubla kuus), kes tegewast wäeteenistusest enne 1867. aasta 25. juunit lahkusid. Peale selle aja lahtilastutest need, kel 1867. aasta 25. juuniks teenistuse-aeg küll lõppes, kuid keda siiski kauem finni peeti, ja need, kes tegewas wäeteenistuses olles wõi tagawara-wäelistena harjutustel käies wiga said, mille tagajärjel nad töowõimetuks jäid. Alamwäeliste leskedest said ainult need abiraha, kelle mehed wäeteenistuses surid ehk jäljetult kadusid wõi kelle meestel wäeteenistuse-aeg 1867. aasta 25. juuniks lõppes, selle peale waatamata, kas nad ennem wõi hiljem wabastatud olid.

1912. aasta 25. juunil antud seaduse järele on kõigil alamwäelistel ja nende leskedel, kes 1862. aasta, s. o. senini maksnud määruste järele wäeteenistusesse astusid, õigus abiraha saada, kui nad töowõimetud

on ja neil omaiseid ei ole, kes nende toitmise ja nende eest hoolitsemise oma peale võtaksid. — Nii võivad siis kõik, selle peale vaatamata, mil keegi wäeteenistusest lahkus, ja kui ta töowõimetu on, abiraha saada: mehed kolm ja kuus rubla ja nende lesed kolm rubla kuus.

Magu öeldud, jääwad uue seaduse ilmumisega ka wanad, jia puutuwad alamwäeliste abiraha seadused endist wiisi maksma. — Alamwäeliste ja nende leskedele, keda see uus seadus ei puuduta, antakse abiraha:

a) Alamwäeliste, kes 1867. aastal välja-antud nekritiseaduse järele, kas ennem seda või hiljem, wäeteenistusesse on astunud ja sealt lahkunud;

b) alamwäeliste, kes 1874. aastal antud seaduse järele wäeteenistusesse astusid: 1) neile, kes wäeteenistuses wiga said ja kelle teenistus selle tagajärjel enne-aegu lõpetati, 2) need, kes harjutusemanöwritel wiga said, 3) kes wäeteenistuses saadud wigastuste või haiguste mõjul eraelus töowõimetud on;

c) maakaitsewäelised, olgu nad esimesest või teisest järgust, kui nad harjutuste puhul wiga said ja töowõime kaotasid;

d) lesed, kelle mehed nekritiseaduse järele wäeteenistusesse astusid.

Abiraha andmisest räägib see seadus järgmiselt:

1) Lahtilastud alamwäelised, tagawarawäelised, kes abiraha soowivad saada, annawad palwed kas suusõnal või kirjalikult ühes nõuetawate dokumentidega kreisi sõjawäe-ülemale, maakonna-ülemale või mõnele teisele sarnasele asutusele;

2) iisil või asutus, kellele palwe on antud, peab selle ühes tarwiliste dokumentidega wiibimata kohalisele kreisi, ringkonna või linna wäeteenistuse-komisjonile ära andma, kui näha on, et abipaluja tõeste töowõimetu on (pime, jalutu jne.). Bastasel korral peab iisil või asutus, kelle poole abiraha-paluja pööras, selleks sammusid astuma, et tema töowõime kaotus arstlikult kindlaks tehtaks; sellekohane akt tuleb palwega edasi anda;

3) sel korral, kui abipaluja linna-omavalitsuselt või selle kogukonna walitsuselt, kuhu alla ta käib, selle kohta tunnistust ei too, et temal warandust ei ole ega ka omakseid, kes teda toidaksid, peab isil või asutus, selle poole abipaluja pööras, seesuguse dokumendi walmistama ja palwekirjale ligi panema;

4) kreiji, ringkonna või linna sõjawäe-komisjon wõtab antud palwekirja ühes tarwiliste dokumentidega esimesel järjekorralisel istumisel harutusele, kusjuures ta, kui leiab, et abipalujal õigus on abi saada, seda talle lubab, või wastasel korral palwe tagasi lüftab. Kui arwata võib, et abipaluja paraneb ja tulewikus tööd võib teha, siis waadatakse ta aasta pärast arstliselt uueste läbi;

5) abiraha ehk paiuf määratakse sellest päewast peale, mil paluja palwe awaldas. Kui palwe täitmist leiab, peab komisjon sellest kolme päewa jooksul riigirentele, waestemajade walitsusele jne. teatama;

6) kui alamwäeline teisekordsele arstlisele järelwaatusele ei ilmu, kaotab ta abiraha. Kui ta aga uueste palwe annab ja tööjõuetuks tunnistatakse, võib ta uueste abi saada;

7) kaebtused kreiji, ringkonna või linna sõjawäe-komisjoni otsuste peale igakuulise abiraha saamise asjus antakse nelja nädala jooksul pärast otsuse teadaasaamist kubermangukomisjonile ära; kubermangu-komisjon peab selle kaebtuse nädala jooksul harutusele wõtma;

8) niisugustest komisjoni koosolekuteist wõtawad liikmetena osa: kubermangu komisjonis — kroonukoja-ülem ja kreiji-, ringkonna- või linnakomisjonis — kohaline maksuinspektor.

Teiseks on see kord, kudas need isikud, kes 25. juunil 1912. aastal antud seaduse järele abiraha saawad, abiraha andmise seaduses eneses järgmiselt ette nähtud:

Walitsuse abiraha on õigus neil alamwäelistel saada, kes kas rahu- või sõja-ajal oma terwise kaotasid ja tööjõuetud on, selle peale waatamata, kas nende terwis wäliste haawade või silemiste wigastuste ehk

wältawate haiguste all kannatab, kui nende terwist aga wäeteenistuses rifuti. Niisama wõiwad ka nende perekonnad abiraha saada — lesed ja waesedlapsed. Peale selle wõiwad weel siis abi saada, kui tagawarawäeline mobiliserimisele kutsutakse: naine ja lapsed, senikaua kui mees ja isa seal on; isa, ema, wanaisa, wanaema, wenna ja õed, niikaua kui nad perekonda toita aitawad.

Nastapaiufid on: 1. järf, täielise 100 protj. töödõu kaotusel — 216 rbl., 2. järf 168 rbl. ja 3. järf 108 rbl. aastas. Siis on paiufid weel — protsentide järele — 66 ja 30 rbl. aastas.

25. juunil 1912. aastal antud seaduse järele on weel õigus abiraha saada:

1) alamwäelistel, kes Jaapani sõjast peale kuni 1. jaanuarini 1913. aastani wäeteenistusest on wabastatud, kui nad oma töödõu kaotasid;

2) nende leskedel ja waestel-lastel, kelle mehed ja isad wäeteenistuses olles ära tapeti, saadud wigastuste tagajärjel surid wõi wäeteenistuses olles jäljeta kadusid. Muudugi kujuneb ka abiraha-summa suurus selle järele, kuidas mahajäänud perekonna suurus on. —p.

Toimetuse kirjakaft.

Rüsim. 158. Mina ehitasin kiriku maa peale maja ja wõtsin selle aluse omale 25 aastaks rendi peale. Kas wõib konwent mind sundida 25 aasta lõpu järele seda maja ära wedama, wõi kas wõib konwent keelata mind seda maja kolmandale isikule müümast? Kas wõin ma selles majas kauplemist awada ja kuidas peab seda algama? Palju wõiks mulle konwent 25 aasta lõpetusel kõige rohkem renti määrata?

Wastus: Maja ära wedada ei wõi konwent Teid mitte sundida ja wastu konwendi tahtmist ei saa ka Teie wedada, kui selle kohta Teie wahel iseäralist lepingut pole. Müümist wõib ta aga Teile küll keelata. Kui wana —

25-aastane — rendileping möödas on, siis võib konvent renti oma heitsarvamise järele tõsta, nii palju kui ta tahab. Selleks ei ole tal ühtegi piiri. Ei ole Teie määratud rendisummaga nõus, peate ära kolima. Maja eest võite aga taju nõuda. Kauplemise jaoks peate oma nimele sellekohase patendi võtma. Olgu siinkohal üleüldse paar sõna niisuguste rendilepingute kohta üteldud, kus renditud maale majad peale ehitatakse. Niisugused lepingud peaks alati kreposteritud saama, siis on rentnik teatud viisil kindlustatud. Kui kreposteritud ei ole ja wana omanik oma maatüki ära müüb, siis läheb ka rentniku maja ühes maaga uue omaniku omanduseks, sest maja loetakse liikuwaks waranduseks ja maalis-asiaks, mis ühes pea-asjaga (maaga) edasi läheb, uus omanik ei ole mingisuguse kohustusega rentniku vastu seotud, kui leping kreposterimata, ja võib rentniku jalamaid majast wälja ajada ja maja omale võtta, ilma et ta rentnikule kopitatti maksma oleks kohustatud. Kui rentnik oma kahjutasu tahab nõuda, siis peab ta nõudmisega wana omaniku poole pöörama, aga sagedaste pole selle käest midagi saada, sest ta võib kuritahtliliselt kättesaadawa waranduse muretsmise eest hoida. Teine asi on, kui leping krepostiraamatusse sisse on kantud. Siis on leping ka igale uuele omanikule kohustaw ja rentnik on sel teel enam-wähem kindlustatud niisugustel müügikorradel.

Rüsim. 159. Elan Siwimaal ja olen seal mõisamaa rentnik. Wallale maksan muidugi, nagu kõik, isikliku wallamaksu. Kas võib aga wald mulle ka awalikka kohustusi peale panna, mis maaga seotud on ja mis ma sellepärast landma peaks, et ma maapidaja olen. Kui wallawalitsusel õigust ei ole mulle neid kohustusi peale panna, kas võib neid siis lihtsalt täitmata jätta?

Wastus: Et Teie mõisamaa pidaja olete, siis ei ole wallawalitsusel õigust Teile maaga wõi selle pidamisega seotud awalikka kohustusi peale panna. Niisugused kohustusi võib ta ainult talumaale ja selle pidajatele peale panna. Kaebamiskord oleks järgmine: Wallawolikogu teeb otsuse Teile nii ja niisuguseid kohustusi peale panna. Teie võite lohe edasi kaebada, kui otsuse teada olete saanud ja nimelt komisarile kahe nädala jooksul. Võite aga ka oodata, kuni täitma hakatakse ja siis kaebada. Kui komisar Teie kaebuse tähelepanemata jätab, siis kaebate kubermangu talurahwa asjade komisjoni ja sealt senatisse teise departemangu. See asutus on wiimane otsuseandja.

Wastutaw toimetaja R. R. Pusta — Väljaandjad B. Mäns ja Dr. J. Luiga. — U. Pertti trükk, Tallinnas.